

BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARINING FANLARGA TAYYORLANISH JARAYONIDAGI KASBIY KOMPETENSIYALARI

Kadirova Shaxnoza Aminboyevna

UrDU "Filologiya va san'at" fakulteti "San'at" kafedrasida o'qituvchisi

Annotatsiya. Maqolada tasviriy san'at o'qituvchisining kasbiy tayyorgarligi uning kasbiy kompetensiyasini shakllantirish jarayoni sifatida ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: kasbiy kompetensiya, tasviriy san'at, pedagogika, o'qituvchi.

Аннотации. В статье рассматривается профессиональная подготовка учителя изобразительного искусства как процесс формирования его профессиональной компетенции.

Ключевые слова: профессиональная компетенция, изобразительное искусство, педагогика, учитель.

Annotatsions. The article considers the professional training of a teacher of fine arts as a process of formation of his professional competence.

Key words: professional competence, fine arts, pedagogy, teacher.

Tadqiqot ob'ekti - pedagogika universitetida bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarini kasbiy tayyorlash tizimi.

Tadqiqot mavzusi - mavzuni tayyorlash jarayonida kelajakdagi tasviriy san'at o'qituvchilarida kasbiy kompetensiyani shakllantirish uchun pedagogik shart-sharoitlar to'plami.

Tadqiqot gipotezasi - mavzuni tayyorlash jarayonida kelajakdagi tasviriy san'at o'qituvchilarida kasbiy kompetensiyani shakllantirish samarali bo'ladi, agar:

- bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchisining kasbiy kompetensiyasining mohiyati aniqlanadi va mazmuni asoslandi;

- asosiy mezonlar va ko'rsatkichlar aniqlandi, kelajakdagi tasviriy san'at o'qituvchilarida kasbiy kompetensiyani shakllantirish darajasi tavsiflandi;

- pedagogik shart-sharoitlar to'plami izchil amalga oshirilmoqda:) "tasviriy san'at o'qituvchisining kasbiy kompetensiyasi" maxsus kursining asosiy asosi bo'lgan fan ta'limi jarayonida bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarida kasbiy kompetensiyani shakllantirish modelini o'quv jarayoniga joriy etish; 2) kasbiy kompetensiyani shakllantirishda umumiy kasbiy, fakultativ fanlar va fanlarning fanlararo integratsiyasini ta'minlash; 3) kelajakdagi tasviriy san'at o'qituvchilarining mustaqil ishlarini kompyuter yordamida qo'llab-quvvatlash.

Tadqiqot vazifalari:

1. Mohiyatini aniqlash uchun, kelajakdagi tasviriy san'at o'qituvchisining kasbiy kompetensiyasining mazmunini asoslash kerak.

2. Asosiy mezon va ko'rsatkichlarni aniqlash uchun, kelajakdagi tasviriy san'at o'qituvchilarida kasbiy kompetensiyani shakllantirish darajasini tavsiflash kerak.

3. Mavzuga tayyorgarlik jarayonida bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarida kasbiy kompetensiyani shakllantirishning pedagogik shartlarini nazariy asoslash.

4. Mavzuga tayyorgarlik jarayonida kelajakdagi tasviriy san'at o'qituvchilarida kasbiy kompetensiyani shakllantirishning pedagogik shartlarini eksperimental ravishda sinab ko'rish kerak.

Tadqiqotning uslubiy asosi quyidagilardan iborat: ijodiy jarayonning faolligini asoslaydigan dialektik nazariya, shaxsni rivojlantirish va uning ijodiy individualligini shakllantirishda dolzarb va potentsialning birligi; insonparvarlashtirish g'oyalari va ta'limni insonparvarlashtirish (E. V. Bondarevskaya, V. P. Zinchenko, E. A. Krukova, V. V. Serikov, V. M. Simonov, E. N. Shiyonov va boshqalar); kompetension (V. I. Baydenko, B. A. Bolotov, I. A. Zimmaya, E. F. Zeer, A. V. Xutorskaya va boshqalar), tizimli (V. G. Afanasyev, V. P. Bepalko, Y. P. Sokolnikov, E. G. Yudin va boshqalar), faoliyat (L. S. Vigotskiy, V. V. Davydov, A. N. Leontyev, C. L. Rubinshteyn va boshqalar), kontekstli (G. M. Andreyeva, A. A. Verbitskiy, G. V. Lavrentyev, L. V. Lvov va boshqalar), shaxsga yo'naltirilgan (D. B. Bogoyavlenskaya, B. S. Gershunskiy, A. M. Novikov, V. V. Serikov, I. S. Yakimanskaya va boshqalar) va integrativ (V. S. Bezrukova, B. S. Gershunskiy, A. Y. Danilyuk, Y. K. Babanskiy, I. Y. Lerner va boshqalar) yondashuvlar.

Tadqiqotning nazariy asoslari quyidagilardan iborat:

- shaxsning kompetensiyasi va kompetensiyani shakllantirish bo'yicha tadqiqotlar (V. A. Adolf, V. I. Baydenko, E. F. Zeer, I. A. Zimmaya, M. D. Ilyazova, A. L. Morozova, V. A. Sitarov, Y. G. Tatur, A. V. Xutorskaya va boshqalar);

- kasbiy kompetensiyani shakllantirish muammosiga bag'ishlangan ishlar (A. A. Busigina, N. P. Grishina, M. V. Denisova, I. A. Zimmaya, M. D. Ilyazova, A. V. Kazakov, V. V. Kosarev, N. N. Kostina va boshqalar);

- o'qituvchining kasbiy tayyorgarligining umumiy nazariy asoslari (V. I. Andreev, V. V. Anisimov, V. G. Katashev, V. G. Maksimov, V. A. Mijerikov, P. I. Pidkassistiy, V. A. Slastenin, S. Yu. Temina va boshqalar.);

- tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish g'oyasi (V. N. Bannikov, N. V. Basareva, A. A. Bulkin, N. A. Dolgix, N. N. Dolgix, L. L. Malinskaya, S. I. Mokrousov, E. A. Panova, N. B. Smirnova, A. R. Xayrullin va boshqalar.);

- tasviriy san'at o'qituvchilarini tayyorlashga bag'ishlangan ishlar (I. B. Vetrova, N. N. Volkov, O. M. Gushina, V. S. Kuzin, N. K. Musalimov, B. M. Nemenskiy, N. N. Rostovtsev, S. P. Roshin, I. R. Seligeeva, N. M. Sokolnikova, V. A. Shushkina va boshqalar).

Tadqiqot usullari:

- nazariy: tadqiqot mavzusi bo'yicha falsafiy, psixologik, pedagogik va maxsus adabiyotlarni, me'yoriy hujjatlarni o'rganish, tahlil qilish, sintez qilish, taqqoslash, olingan ma'lumotlarni tasniflash, umumlashtirish, modellashtirish;

- empirik: pedagogik kuzatish, o'qituvchilar tajribasini tahlil qilish va umumlashtirish, so'rovnoma va intervyu, test, suhbat, so'rov, talabalar faoliyati mahsulotlarini tahlil qilish, pedagogik tajriba;

- statistik: matematik statistika usullari, tadqiqot natijalarini sifatli va miqdoriy tahlil qilish.

Mavzuni tayyorlash jarayonida kelajakdagi tasviriy san'at o'qituvchilarida kasbiy kompetentsiyani samarali shakllantirish quyidagi pedagogik shart-sharoitlarni amalga oshirishga yordam beradi:

- "tasviriy san'at o'qituvchisining kasbiy kompetentsiyasi" maxsus kursining asosiy asosi bo'lgan mavzuni tayyorlash jarayonida bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarida kasbiy kompetentsiyani shakllantirish modelini o'quv jarayoniga joriy etish.;

- umumiy kasbiy, fakultativ fanlar va fanni tayyorlash fanlarining fanlararo integratsiyasini ta'minlash;

- kelajakdagi tasviriy san'at o'qituvchilarining mustaqil ishlariga kompyuter yordami.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati

1. Dilrabo Elmuratova, Nodira Misirova "Pedagogik kompetentlik va kreativlik asoslari". O'quv qo'llanma. Guliston-2021.
2. A.I. Avazboyev, Y.U. Ismadiyarov "Kasbiy pedagogika" Toshkent -2014.
3. Qobilov Sh.R "Tasviriy san'at o'qitish metodikasi" Toshkent-2014.
4. Данилов, А. В. Живопись : учебно-методический комплекс по дисциплине : специальность 050602 «Изобразительное искусство» ; специализации : «Станковая живопись», «Книжная Графика», «Рекламный дизайн» / А. В. Данилов. - Чебоксары : Чуваш, гос. пед. ун-т, 2007
5. Адольф, В. А. Теоретические основы формирования профессиональной компетентности учителя : Дис. ... докт. пед. наук : 13.00.01 / В. А. Адольф. -М., 1998.
6. Акулова, О. В. Компетентностная модель современного педагога : Учебно-методическое пособие / О. В. Акулова, Е. С. Заир-Бек, С. А. Писарева, Е. В. Пискунова, Н. Ф. Радионова, А. П. Тряпицына. - СПб. : Изд-во РГПУ им. Герцена, 2009.